

Նամակ Կառավարութեանը ԱՄՆ-ից՝ Ամուլսարում Ոսկու Հանքի Ծրագրի Կապակցութեամբ

ԱՄՆ-ում բնակուող մեր հայ-բրենակից, քիմիական/բնապահպանական ճարտարագէտ Յարութ Բրոնոգեանը Ամուլսարում ոսկու ծրագրի խնդիրները հետ կապուած քննարկում կազմակերպելու առաջարկութիւն է ուղարկել ՀՀ կառավարութեանը, որին կը մասնակցեն նաեւ վերջին մէկ տարուայ ընթացքում այս ծրագրին ուսումնասիրած եւ բազմաթիւ գիտական վերլուծութիւններ ներկայացրած միջազգային հանրայայտ չորս փորձագէտներէից երկուսը:

Ձեր ուշադրութեան ենք ներկայացնում նրա նամակի բովանդակութիւնը

«Հայաստանի Հանրապետութեան վարչապետ պարոն Նիկոլ Փաշինեանին,

ՀՀ առաջին փոխվարչապետ պարոն Արարատ Միրզոյեանին,

ՀՀ բնապահպանութեան նախարար պարոն Էրիկ Գրիգորեանին,

ՀՀ տնտեսական զարգացման եւ ներդրումների նախարար պարոն Արծուիկ Մինասեանին եւ

ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցումները եւ բնական պաշարների նախարար պարոն Արթուր Գրիգորեանին

Ողջոյններս,

Ես ԱՄՆ-ում ապրող քիմիական/բնապահպանական ինժեներ եմ: 1989 թուականից Հայաստանում ներգրաւուած եմ եղել տարբեր կրթական եւ բնապահպանական ծրագրերում: Իմ նպատակն է օգնել Հայաստանին՝ օգտագործելով իմ կրթութիւնը եւ փորձը բնապահպանութեան բնագաւառում:

2017թ-ին որոշեցի ամենայն լրջութեամբ գնահատել Ամուլսարում

րի ոսկու հանքավայրի ծրագիրը: Այս նախագծի հետ կապուած շատ հարցեր են մտահոգում ինձ: Առաջարկուող հանքը տեղակայուած է երեք գետերի, երկու ջրամբարների միջեւ, Հայաստանին մատակարարվող ջրերի սրտում: Հանքարդիւնահանող ընկերութիւնը՝ Lydian International-ը, չունի փորձ, իսկ նրա առաջարկած երաշխիքներն ու ֆինանսական կարողութիւնները մեղմ ասած՝ անբաւարար են նման խոշոր նախագիծ իրականացնելու համար: Ես յայտնաբերեցի եւ յանձնարարեցի չորս բարձրակարգ, անկախ հանքարդիւնաբերութեան փորձագէտների Աւստրալիայից, ԱՄՆ-ից եւ Գանատայից, եւ խնդրեցի ուսումնասիրել Լիդիանի հրապարակած փաստաթղթերը՝ առաջարկուող հանքի հնարաւոր ազդեցութիւնները գնահատելու նպատակով: 2017 թուականի կէսերից նրանք կազմել են 13 գիտական վերլուծութիւններ, որոնցում գնահատել են հանքի երկրաքիմիական կազմը, բնական միջավայրի վրայ ազդեցութեան մեղմացման պլանները եւ հանքի հնարաւոր երկարատեւ ազդեցութիւնը բնական միջավայրի վրայ՝ հաշուի առնելով հանքից դէպի ջրեր ներթափանցող ջրային հոսքերը (գրենաժր): Փորձագէտների եզրակացութիւնները հակասում են Լիդիանի ներկայացրած այն պնդումներին, թէ առաջարկուող հանքը նուազագոյն ազդեցութիւն կ'ունենայ:

Նրանց գնահատումների ամփոփումն ու եզրակացութիւնը հետեւեալն է

«Այս վիճակով, Ամուլսարի ոսկու ծրագիրը բարձր ռիսկ է

ներկայացնում տասնամեակներ եւ աւելի տեւող թթուային դրենաժի առաջացման եւ աղտոտիչների արտազատման առումով, ինչը պայմանաւորուած է դատարկ ապարներին եւ հանքաքարին բնորոշ նկարագրով եւ տեղադրմամբ, երկրաքիմիական անբաւարար գնահատումով, ջրի որակի ոչ ազեկվատ կանխատեսումներով, ազդեցութիւնը մեղմացնող միջոցառումների չափից դուրս լաւատեսութեամբ եւ Լիդիանի անփորձութեամբ: Հայաստանի կառավարութիւնը եւ քաղաքացիները պէտք է դադարեցնեն այս ծրագրի առաջխաղացումը մինչեւ վերոնշեալ բացթողումները չչտկուեն»:

Կից կարող էք տեսնել 2018 թուականի Մայիսի 16-ին արուած նրանց գնահատման վերջին ամփոփ նկարագիրն անգլերէն եւ հայերէն թարգմանութիւնը:

2017 թուականի կէսերից ես նրանց կազմած բոլոր փաստաթղթերը փոխանցել եմ Հայաստանի կառավարութեանը, Լիդիանին եւ լայն հանրութեանը, որ բոլորը տեղեակ լինեն: Մինչ օրս Լիդիանը բովանդակային արձագանք չի տուել նրանց քննադատութեանը եւ շարունակում է շինարարական աշխատանքներն՝ առանց հաշուի առնելու նրանց տեխնիկական առաջարկները: Կարծում եմ, որ գործողութիւնների այս ընթացքը կը հանգեցնի լուրջ, հաւանաբար անվերականգնելի էկոլոգիական վնասի Հայաստանի այս տարածաշրջանին, յատկապէս դրա ջրային պաշարներին:

Քանի Հայաստանում ստեղծուել է նոր կառավարութիւն, շատ կարեւոր է, որ այս ծրագիրը վերանայուի: Հայաստանի կառավարութեանը այս վերագնահատման հարցում աջակցելու նպատակով առաջարկում եմ հանդիպել այս հարցի մէջ խորացած երկու խորհրդատուներին՝ դոկտոր Անն

Մասեթին եւ դոկտոր Անդրե Սոբոլովսկիին, եւ նրանով հնարաւորութիւն տալ ներկայացնել իրենց եզրակացութիւններն ու առաջարկութիւնները: Նման հանդիպումը տեղեկատուութեան ու տեսակէտների փոխանակման հնարաւորութիւն կ'ընձեռի, որի արդիւնքում Ամուլսարի ծրագրի եւ բնական միջավայրի պաշտպանութեան հետ կապուած աւելի խորամտորէն մտածուած որոշում եւ բնական միջավայրի պահպանութեան եւ կատարողականի բարելաւումը:

Մենք առաջարկում ենք Հայաստանում լինել 2018 թուականի Յունիսի 18-ի շաբաթուայ ընթացքում: Ես հրաւիրում եմ վարչապետ Փաշինեանին, վարչապետի առաջին տեղակալ Միրզոյեանին, նախարարներ Գրիգորեանին, Մինասեանին եւ Գրիգորեանին՝ հանդիպել իմ խորհրդատուների հետ եւ լսել նրանց բացառապատումները եւ եզրակացութիւնները: Բացի այդ, Բնապահպանութեան նախարար Գրիգորեանի եւ նախարարութեան աշխատակիցների հետ աւելի խորը քննարկումներ անցկացնելու նպատակով դոկտոր Մասեթը եւ դոկտոր Սոբոլովսկին կարող են առանձին հանդիպում կազմակերպել:

Խնդրում եմ առաջիկայ մի քանի օրուայ ընթացքում տեղեկացնել ինձ, թէ որ օրը եւ որ ժամին պատրաստ կը լինէք հանդիպել մեզ հետ, որպէսզի մենք հասցնենք համապատասխան ճամբորդական հարցերը լուծել:

Խնդրում ենք ազատորէն կապ հաստատել մեզ հետ՝ յետագայ տեղեկատուութիւն կամ աջակցութիւն ստանալու համար»:

Հայկական բնապահպանական ճակատ (ՀԲՃ) քաղաքացիական նախաձեռնութիւն

էլ. փոստ՝ armecofront@gmail.com
Յոլթութեան ալիք՝ youtube.com/user/armecofron

ARMENIA POST VELVET REVOLUTION

GUEST SPEAKER DR. HAMPIG SARAFIAN
CHAIR OF THE SOCIAL DEMOCRAT HUNCHAKIAN PARTY CENTRAL COMMITTEE

MONDAY, JUNE 18, 2018
@ 6:30 P.M.

WOODWARD PARK REGIONAL LIBRARY
944 E. PERRIN, FRESNO, CA

Dr. Sarafian will discuss what led to Armenia's "Velvet Revolution," and what short-term and long-term changes are needed to position Armenia towards a democratic and prosperous future.

The program is organized by the Armenian Cultural Conservancy and the Armenian Council of America.

Արժենտինահայ Մշակութային Միութիւնը եւ «Շարժում» Մշակութային Միութիւնը Միասին Նշեցին Սարգարապատի յաղթանակի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան Հիմնադրման 100 Ամեակը

Մայիսը մեր համայն ժողովրդի համար յաղթական ամիս է և պատահական չէ, որ Մայիսի 11-ին գաղութի երկու մշակութային միութիւններ՝ Կարանտինային Մշակութային Միութիւնը եւ «Շարժում» Մշակութային Միութիւնը, համատեղ, նշեցին Սարգարապատի հաղթանակի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրման 100 ամեակը:

Միջոցառումը կազմակերպուեց «Շարժում» մշակութային կենտրոնի սրահում, ուր օրուայ թեմայով հանդէս եկան Հնչակեան կուսակցութեան անդամ, իրաւաբան, Տաթև Ասիբեանը, ՀԲԸՄ-ի Մարի Մանուկեան վարժարանի նախկին տնօրէն Ադոլֆո Քուլթուշեանը եւ սոցիոլոգ՝ Գաբրիէլ Մի-

վինեանը, Արգենտինահայ Մշակութային Միութեան անդամ:

Երեք գեկուցումներն էլ լսուեցին, համակ ուշադրութեամբ, արժեւորելով հանդէս եկողների կողմից ներկայացուող նիւթի հետաքրքիր ու մատչելի իրողութիւնը:

Յաղթանակներ միայն միայն գեկուցումներ, առանց երգ ու պարի, առանց արուեստի համ ու հոտի բաւարար չէր լինի, ուստի Մայիսի 24-ին Հայ Կաթողիկէ «Նարեկ» սրահում երկու մշակութային միութիւնների նախաձեռնութեամբ, ավելի քան 250 հանդիսատեսներ վայելեցին Արգենտինահայ Մշակութային Միութեան «Գայանէ» պարահամբի եւ Անդրես Իստեփանեանի ղեկավարութեամբ հայկական նվագահամբի ելույթը, ինչպէս

նաեւ երգիչներ Փաբլո Կուլուսմո-եանի, Միրթա Սաթջեանի, Սերխիո Չապրասեանի, դաշնակահար Միլթար Կուլուզեանի վարպետ կատարումները:

Համերգի աւարտին, երեկոյի խօսնակ Իվան Պիսեգլիա Լոմյոմջեանը հրապարակեց Արգենտինահայ Մշակութային Միութեան եւ «Շարժում» Մշակութային Միութեան համատեղ յայտարարութիւնը՝ նուիրուած Սարտարապատի հերոսամարտի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրման հարիւր ամեակին:

Այս փառապանծ պատմական յաղթանակները, ապահովուել են անառարկելի փաստի շնորհիւ: Միանականութիւն, միաբանութիւն, ազգային գաղափարի շուրջ հաւքուելու կարողութիւն:

Անշուշտ եղել են ու կան յաղթանակները սեփականաշնորհելու փաստեր, սակայն պատմութիւնը իր խօսքն ասել է եւ դեռ կասի, բնութիւնն էլ մէկ ծաղկով գարուն չի բերում, մեր փրկութիւնն էլ մեր հաւաքական ուժի մէջ է:

Համատեղ յայտարարութեան աւարտին գաղութի յառաջադիմական եւ ձախակողմեան հատուածի ներկայացուցիչ կազմակերպութիւնները ընդգծում են. «...Մենք Փարամագի, 20 կախաղանների յետնորդներն ենք, Մարսիկեանի, Շահումեանի եւ Կամոյի ժառանգներն ենք, զօրավար Անդրանիկի, Հայկ Բժշկեանցի, Մարտի եւ մարշալ Բաղրամեանի յետնորդներն ենք եւ պայքարում ենք ու կտենենք ազատ, սոցիալիստական Հայաստան »:

«Հին Հայաստանի» Օրէնքներով

Շարունակուած էջ 2-էն

վարորդներ, որոնք տարիներ շարունակ քշում են առանց խախտումների: Բայց օրինախախտ վարորդների տուգանքները ներուկեցին՝ չնայած շատերը կարծում են, որ դա չպիտի արուեր: Առաւել եւս չպիտի ներուկեն (ու, վստահ եմ, չեն ներուկի) սուպերմարկետների տէրերը, որոնց ասածի մէջ, հաւանաբար, ճշմարտութեան 25 տոկոս կա, եւ որոնց նիւթական կացութիւնը չեն համեմատի անվճարունակ վարորդների կացութեան հետ: Սակայն սկզբունքը պէտք է նոյնը լինի՝ սկզբից կատարել գործող (թէեւ անկատար) օրէնքի պահանջը եւ յետոյ միայն մտածել օրէնքը կատարելազործելու մասին: Ի վերջոյ, ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհում կան եւ սուպերմարկետների ցանցեր, եւ փոքրիկ կրպակներ ու խանութներ, որոնք քիչ թէ շատ «խաղաղ գոյակցութեան» մէջ են: Չնայած ժամանակ առ ժամանակ զարգացած երկրներում նոյնպէս

զիւղացիները ցոյցեր են անում՝ բողոքելով իրենց ապրանքի ցածր գներից: Պարզապէս, մեր խոշոր սեփականատէրերը պէտք է հասկանան, որ այլեւս չեն կարողանայ զիւղացիներից կոպեկներով մթերք գնել, ստանալ 100 տոկոսանոց շահոյթ եւ գումարած դրան՝ հարկերը չմուծել: Իսկ «հասկացնելու» ձեւը մէկն է՝ Օրէնքը:

«ԱՌԱՒՕՏ»

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱԸ
ՓԱՍԱՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ԸՈԳԻ ԸԱՄԱՐ)
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ԸԱՄԱՐ
1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104
ԸՆՈԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

Զեր Ծանուցումները
Վստահեցեք
«Մասիս»
Շաբաթաթերթին
 T: (626) 797-7680
 massis2@earthlink.net

Պտոյտ Դէպի՝
Santa Barbara, Solvang, Chumash Casino
Կազմակերպութեամբ՝
Կիլիկեան Բարեգործական Միութեան
Կիրակի, 10 Յունիս, 2018-ին, Մասնակցութեան սակ՝
40 տոլար, Նեռարեալ նախաճաշ եւ Snack:
Տեղերը ապահովելու համար, հեռ.
818-468-3648, 818-307-4156, 626-484-5050
Մեկնում՝ առաւօտեան ժամը 7:30-ին
ՀՄՄ-Ի ակումբէն՝ 1060 N. Allen Ave., Pasadena, CA 91107
Ժամը 8:00-ին Սուրբ Աստուածածին եկեղեցւոյ դիմացէն
500 S. Central Ave. Glendale, CA.

Massis Weekly

Volume 38, No. 22

Saturday, JUNE 9, 2018

Protests Called off in Artsakh After Nikol Pashinian's Appeal

STEPANAKERT -- The coordinating committee of the protests in Artsakh has decided to stop demonstrations, Armenian Prime Minister Nikol Pashinian has informed in a Facebook post.

The decision follows a meeting and agreements reached with Artsakh President Bako Sahakian, as well as a call from Armenian Prime Minister Nikol Pashinian.

"I'm proud of you, proud citizens of the Republic of Artsakh," Nikol Pashinian wrote.

Pashinian on Monday called for an end to anti-government protests in Nagorno-Karabakh sparked by a violent dispute between security officers and other local residents.

Pashinian made what he described as a "brotherly request" as about 200 people demonstrated in Stepanakert for a fourth day to demand the resignation of the heads of Nagorno-Karabakh's two main law-enforcement agencies blamed for the violence.

The brawl broke outside a Stepanakert car wash on Friday, with two groups of men bitterly arguing and pushing and punching each other for still unclear reasons. Several of them turned out to be officers of Karabakh's National Security Service (NSS). They reportedly seriously injured at least one of the other, civilian participants

Continued on page 3

Top Armenian Judge Resigns

YEREVAN -- One of Armenia's most powerful judges who has long been accused by lawyers of restricting judicial independence in the country stepped down on Tuesday.

Arman Mkrtumian has headed the Court of Cassation, the highest body of criminal and civil justice, for the last ten years. He joined the court as a senior judge in 1998.

In a statement announcing his resignation, Mkrtumian, 57, cited the need to let "experienced young people" play a greater role in Armenia's judicial system. He made no mention of the recent change of government that followed weeks of nationwide mass protests led by Nikol Pashinian.

Shortly after being elected as the country's prime minister on May 8, Pashinian said that Armenian courts will no longer be acting on government orders. He urged judges to strictly adhere to laws and ignore possible pressure from state institutions or non-state actors.

Despite having undergone frequent structural changes over the past two decades, the domestic judiciary is still regarded by many Armenians as corrupt and not independent.

The Court of Cassation and Mkrtumian in particular have long been the main source of complaints from Armenian trial attorneys. The latter have accused Mkrtumian of severely limiting the independence of lower courts.

In particular, Mkrtumian came under fire in 2011 after engineering the controversial sacking of a Yerevan judge who granted bail to a criminal suspect contrary to prosecutors' wishes.

The judge, Samvel Mnatsakanian, was dismissed by then President Serzh Sarkisian upon the recommendation of the Justice Council, a state body overseeing Armenian courts. The council was headed by Mkrtumian at the time.

Mnatsakanian claimed after his sacking that many Armenian judges are primarily concerned with not upsetting the Court of Cassation, rather than enforcing laws.

In June 2013, about 200 Armenian lawyers went on a two-day strike to protest against what they called arbitrary decisions routinely made by the high court. They specifically de-

Continued on page 2

Armenia to Retain Close Ties With Russia, Insists FM

YEREVAN (RFE/RL)—The new Armenian government will maintain Armenia's "very deep" ties with Russia while trying to "complement" them with closer cooperation with the European Union and other world powers, according to Foreign Minister Zohrab Mnatsakanian.

In a weekend interview with RFE/RL's Armenian service (Azatutyun.am), Mnatsakanian ruled out major changes in Armenia's traditional foreign policy orientation. He said the recent dramatic events that led to a change of government in Yerevan were an "Armenian process that totally fitted into the Armenian reality."

"Our foreign policy will also be the same," Mnatsakanian added, commenting on some Russian commentators' fears that Armenia may drift away from Russia under Prime Minis-

ter Nikol Pashinian.

"We have very deep and very important relations with Russia and they will continue," stressed the recently appointed minister. "Our strategic cooperation, strategic relations with Russia have a very strong, logical and explicable basis."

Armenia will at the same time continue to seek closer ties with the EU, including through the implementation of the Comprehensive Enhanced Partnership Agreement (CEPA) signed last November, Mnatsakanian went on.

"That agreement was not signed and is not implemented to the detriment of other directions [of Armenian foreign policy,]" he said. "Instead, it complements what we have been doing for our national interests. And if we

Continued on page 4

Alexander Lapshin Visits Uruguay Hunchakian Center

MONTEVIDEO -- Alexander Lapshin, who was imprisoned for seven months in Azerbaijan for his visit to Artsakh, recently was in number of South American countries.

In Uruguay, he held meetings with lawmakers, human rights organizations and representatives of the Armenian community.

On June 1, Alexander Lapshin visited the Montevideo Hunchakian Center, where he received a warm reception.

Social Democrat Hunchakian Party Chairman Danel Manulyan wel-

comed the guest and introduced him to the Hunchakian Party's worldwide activities.

Alexander Lapshy described the inhuman conditions under which he was held by the Aliyev administration. He stated that he is convinced that he will prevail in his lawsuits filed in different international courts. Hunchakian representatives asked numerous questions to the guest and expressed their support to him, stressing that his story indicates that the issue of Azerbaijan is not only with Armenians, but with the entire civilized world.

Armenia: Post Velvet Revolution

Amidst protests, resignations and the establishment of a new government, the Republic of Armenia is in a unique situation to re-institute itself towards a democratic path. Yet, Armenia and its fledgling government face many obstacles.

To understand these recent developments and possible impediments, the Armenian Cultural Conservancy and the Armenian Council of America have invited guest speaker Dr. Hampig

Sarafian, Chair of the Social Democrat Hunchakian Party Central Committee, to discuss the recent events that led up to Armenia's "Velvet Revolution," and what short and long-term changes are needed to position Armenia towards a democratic and prosperous future.

The lecture will take place on Monday, June 18 at the Woodward Park Regional Library, 944 E. Parrin Ave., Fresno, at 6:30 p.m. Reception; 7:00 p.m. Presentation.

Greater U.S. Assistance to Armenia Under Discussion

YEREVAN (RFE/RL)-- The U.S. government is discussing with the new authorities in Yerevan the possibility of providing more economic assistance to Armenia under a special program designed to foster reforms in developing nations, U.S. Ambassador Richard Mills said on Thursday.

"We are very pleased to be fully engaged with the new government and have an opportunity to talk about how the U.S. government can help the new government," Mills told reporters.

Armenia qualified for the Millennium Challenge Account (MCA) program shortly after Washington launched it in 2006, receiving \$177 million for the rehabilitation of rural irrigation networks.

The Millennium Challenge Corporation (MCC), a U.S. government agency running the aid scheme, also planned to allocate \$60 million for the reconstruction of the country's rural roads. But it scrapped that allocation shortly after a disputed 2008 presidential election that was followed by a harsh government crackdown on the Armenian opposition.

The administration of former President Serzh Sarkisian tried unsuccessfully to restore Yerevan's eligibility for the multimillion-dollar scheme in the following years. U.S. officials said, among other things, that it is not

doing enough to combat widespread corruption.

The United States signaled its readiness to boost economic aid to Armenia following the recent democratic revolution there. Visiting Yerevan earlier this week, a U.S. deputy assistant secretary of state, Bridget Brink, offered U.S. assistance to the new Armenian government's ambitious anti-corruption agenda.

Mills said Brink discussed with Prime Minister Nikol Pashinian and other senior Armenian officials "possible options" for increasing U.S. aid. Those include renewed MCA funding, he said.

"We will continue those discussions," added the U.S. ambassador.

Oligarch Samvel Aleksanian's Company Accused Of Tax Fraud

As part of its declared crackdown on corruption, Armenia's National Security Service (NSS) on Wednesday accused a company controlled by wealthy businessman Samvel Aleksanian, linked to the former ruling Republican Party (HHK), of evading millions of dollars in tax payments.

It claimed that Aleksanian's Alex Holding group colluded with the former leadership of the State Revenue Committee (SRC) to run a tax scam in the country's largest food supermarket chain owned by it.

The NSS detailed the accusations after raiding the head office of the Yerevan City chain and confiscating documents kept there. It reported no arrests, saying only that senior company executives have been questioned as part of the criminal investigation into "large-scale tax evasion" and "false entrepreneurship."

An NSS statement said the company has illegally sold agricultural products and "numerous" other items at Yerevan City supermarkets through 461 small firms mainly registered in the name of its employees and their family members. Some of those workers were not even aware of that, it said.

Under Armenian law, small firms with an annual turnover of up to 115 million drams (\$237,000) are exempt from profit and value-added (VAT) taxes paid by larger businesses. They are only required to pay "turnover tax" equivalent to 2 percent of their revenue. The VAT rate is set at 20 percent.

The NSS statement said the fraud scheme has enabled Alex Holding to

avoid making an estimated 7.2 billion drams (\$15 million) in VAT payments since the end of 2016. A tax audit will determine "the precise amount of the damage inflicted on the state," according to the powerful security agency.

Aleksanian, 49, is one of Armenia's richest men who has long effectively controlled lucrative imports of sugar, cooking oil and other basic foodstuffs. He has had close ties with the country's former leaders, notably former President Serzh Sarkisian. The tycoon has been a parliament deputy representing Sarkisian's HHK since 2003.

The NSS claimed that the SRC, which collects taxes and other duties in the country, also allowed 11 other large retailers to use the same method of tax evasion. It advised them to voluntarily "re-calculate" their tax obligations before being inspected by the NSS in the coming weeks.

The SRC's previous head, Vartan

Pashinian Ends Georgia Visit with a Tour of Armenian-Populated Communities in Javakhk

TBILISI -- Prime Minister Nikol Pashinian sounded optimistic about the future of Georgian-Armenian relations on Thursday as he toured Armenian-populated areas of Georgia at the end of a two-day official visit to the country.

Pashinian lavished praise on his Georgian counterpart Giorgi Kvirikashvili, calling him a "good friend" of Armenia the day after they met for the first time in Tbilisi.

"I want to say that the most important result of this visit is that a warm personal relationship, friendship has been established between Georgian Prime Minister Giorgi Kvirikashvili and me," he said.

The two premiers pledged to give new impetus to bilateral ties after their talks. They attended later on Wednesday an official reception at the Tbilisi City Hall dedicated to the 100th anniversary of the establishment of Armenia's first independent republic.

Speaking at the event, Kvirikashvili hailed the recent peaceful protests in Armenia that brought Pashinian to power. "All the signs are the changes in Armenia laid the firm foundation for Armenia's further development," he said.

Pashinian met with the influential head of the Georgian Orthodox Church, Patriarch Ilia II, and businesspeople in Tbilisi on Thursday morning before heading to Georgia's Javakheti region mostly populated by ethnic Armenians. He visited several local towns and villages where scores of people gath-

ered to greet him and listen to his speeches.

"I believe that after this official visit a new page will be opened in Armenia's relations with Georgia and Armenian-Georgian relations in general," Pashinian said at a rally held in the village of Gandza. "We think that Armenian-Georgian relations must be based on the following new formula. Georgia's government and people must be confident that there is no conspiracy and threats towards Georgia and the Georgian people in the actions of Armenia and the Armenian people."

"By the same token, Armenia and the Armenian people must be confident that there is no conspiracy and threats towards Armenia and the Armenian people in the actions of the Georgian state and the Georgian people," he added. "It is on this basis that we need to build a new relationship, new friendship, new brotherhood."

Pashinian insisted that the current Georgian government is committed to tackling high unemployment and other socioeconomic problems in Javakheti that have long fueled discontent among local residents.

The Armenian PM was met with great enthusiasm in all the communities of Javakhk. Pashinian gave speeches everywhere, touching upon mainly the Armenian-Georgian relations, underlining the importance of deepening them further and raising them to a new level.

Top Armenian Judge Resigns

Continued from page 1

nounced the court's refusal to consider the vast majority of appeals lodged by them in criminal or civil cases.

Later in 2013, the then human rights ombudsman, Karen Andreasian, released an extensive report that accused judges of routinely taking bribes

Harutiunian, and his two deputies resigned shortly after Nikol Pashinian was elected Armenia's prime minister on May 8. The latter have been questioned in a separate NSS investigation launched earlier this month.

The NSS arrested late last week three senior executives of a customs brokerage company accused of failing to pay millions of dollars worth of taxes. The company's executive di-

rector is a figure close to Harutiunian.

The report, based on confidential interviews with lawyers, judges and prosecutors, singled out the Court of Cassation. It alleged that the bribes paid to the court's judges typically range from \$10,000 to \$50,000 per case.

Both the court and the Judicial Council denied the allegations

rector is a figure close to Harutiunian. The former tax chief has not been questioned or indicted so far.

Artur Vanetsian, the new NSS director appointed by Pashinian, announced the unprecedented crackdown on corruption and tax fraud on May 19. The NSS said on Wednesday that it is determined to continue the "consistent fight against corruption and economic crimes."

The AGBU Satamian Theater Group Honors Krikor Satamian for 40 Years of Service

On Saturday, May 19, 2018, the AGBU Satamian Theatre Group honored Krikor Satamian, the Artistic Director of the AGBU, for his 40 years of service. Over 175 family, friends, co-workers, actors, and AGBU committee members filled the AGBU Vatche & Tamar Manoukian Center's Boyajian Hall for the well-deserved celebration. Mr. Satamian has been an integral part of the AGBU having translated 27 plays from English to Armenian and adapted four novels into plays during his tenure.

The memorable evening began with a welcome message from Dr. Krikor Simonian, Chair of the Krikor Satamian Theatre Group and the M.C. for the evening. "40 years often signifies the life-long accomplishments of a person. However, we are not here to celebrate the conclusion of a great career. Tonight's celebration signifies only a juncture along a continuing journey. Krikor Satamian is still in full command of his creative power and vision, and we are confident that, with renewed energy, he will continue to direct, and stage plays for many, many years; entertaining us, taking the Armenian theater to new heights, and bringing honor to our beloved AGBU," expressed Dr. Simonian.

Following Dr. Simonian, Archpriest Fr. Sarkis Petoyan provided a congratulatory message on behalf of the Western Diocese of the

United States. However, an evening spent honoring an accomplished individual would not be complete without an appropriate roast. Dr. Simonian invited Krikor Satamian and three of his closest friends, Berj Der Sahagian, Haig Messerlian, and Dikran Ekizian to the stage for the main portion of the program. After Mr. Der Sahagian introduced Krikor Satamian with a brief biography, Messerlian and Ekizian took the stage to "roast" Satamian by recounting memorable events from their past that highlight Satamian's humor and wit.

After the unforgettable roast which left the guests laughing and reminiscing their friendship with Krikor Satamian, the many actors and stage crew of the AGBU Satamian Theatre Group took the stage to perform a surprise skit and song. The parody skit showcased an average rehearsal with Krikor Satamian, when everyone arrives late and unprepared, causing unnecessary stress for the artistic director.

At the close of the evening, Sinan Sinanian, the Vice President of the AGBU, congratulated Satamian on his 40th anniversary and thanked him for his dedication to the organization. Krikor Satamian made his closing remarks by acknowledging his support group, including his family, friends, and co-workers, who have helped him achieve notable feats throughout his tenure.

Protests Called off in Artsakh

Continued from page 1

of the fight.

The incident triggered a demonstration by angry Stepanakert residents who say that it is symptomatic of what they see as impunity enjoyed by members of security forces and their relatives. They blocked the town's main avenue, demanding the resignation of the NSS and police chiefs. The street section has since been the scene of daily anti-government rallies.

Karabakh law-enforcement authorities arrested several individuals, including two NSS officers, in the immediate aftermath of the incident. Karabakh's political leadership pledged to ensure an objective criminal investigation.

These assurances failed to sat-

isfy the protesters, however. Their representatives twice met with Bako Sahakian, the Karabakh president, over the weekend. Sahakian is said to have told them late on Sunday that he is ready, in principle, to sack senior law-enforcement officials but will refrain from doing that now.

"The people will not leave until their demands are met," one of the protest leaders said after the demonstrators decided to keep the Stepanakert street closed to traffic on Monday morning.

Meanwhile, Karabakh's parliament set up a multi-party "investigative commission" at an emergency session held later in the day. The ad hoc commission is tasked with monitoring the probe of the brawl and other abuses allegedly committed by law-enforcement officials.

Haypost Issues Stamp Dedicated to Aurora Prize Laureate Tom Catena

YEREVAN — Haypost, Armenia's national postal operator, will issue a new international postage stamp in June, in cooperation with the Aurora Humanitarian Initiative. The stamp will feature Doctor Tom Catena, a Catholic missionary from Amsterdam, New York. He was named as Aurora Prize Laureate on May 28, 2017. He has saved thousands of lives as the sole surgeon permanently based in Sudan's war-ravaged Nuba Mountains where humanitarian aid is restricted. The Aurora Prize, granted by the Aurora Humanitarian Initiative, is created on behalf of the survivors of the Armenian Genocide and in gratitude to their saviors.

This is the second instance of cooperation between Haypost and Aurora. In 2017 the first Aurora-themed postage stamp was issued by Haypost featuring the inaugural Aurora Prize Laureate Marguerite Barankitse setting a tradition of featuring Aurora Prize laureates on Armenia's international stamps. The release and First Day of Issue ceremony will be part of the 2018 Aurora Prize special events.

The Aurora stamp is also a fundraising stamp. Attached to the first class stamp, valued at 350 AMD, is a donation coupon for 150 AMD. Together, the 500 AMD is equal to approximately US \$1.00. Haypost will transfer the 150 AMD donation value to the Aurora Humanitarian Initiative. This enables anyone to donate easily to the Aurora Humanitarian Initiative.

"Aurora has a mission of transforming Armenia into an international humanitarian hub and spreading the "Gratitude in Action" concept. The tradition of issuing a special postage stamp and sharing it around the globe is an important element of that mission. Through these efforts we expand the Aurora community of supporters and invite everyone to join this move-

Pashinian appealed to the protesters late on Monday, saying that "any violence is unacceptable regardless of who resorts to it" and calling for "concrete conclusions" to be drawn from the June 1 incident. In a live Facebook broadcast, he praised Sahakian for meeting representatives of the protesters and reaching "concrete agreements" with them. He hinted that the Karabakh leader agreed to make personnel changes in the local security apparatus after the ongoing criminal inquiry is over.

The protests should therefore

ment," said Noubar Afeyan, Co-Founder of the Aurora Humanitarian Initiative.

"With the successful experience of last year, we are happy to continue our cooperation with the Aurora Humanitarian Initiative and we are committed to supporting the global humanitarian movement as well as sharing Armenian culture and history with the world. Doctor Tom Catena's courage and dedication to his work is exceptional and it is worth sharing with everyone possible. We are convinced that this stamp will take these messages across the world," said Juan Pablo Gechidjian, Managing Director of HayPost Trust Management B.V..

"I am grateful to the Aurora Humanitarian Initiative and Haypost. This confirms my commitment to continue my work and raise awareness about each person's ability to do good in the face of atrocities and dangers that threaten the most helpless. This is also one more opportunity to highlight the plight of the Nuba people," said Tom Catena.

The postage stamp illustrator is Alla Mingalyova, a member of the Aurora Humanitarian Initiative team. It will be issued in 40,000 copies. The First Day ceremony to mark the issue will be held on June 10, 2018 in Armenia in the presence of Tom Catena who will be in Armenia to attend the third annual Aurora Prize events.

The three 2018 Aurora Humanitarians were announced on April 24, 2018, the annual day of remembrance for victims of the Armenian Genocide. One of the Humanitarians will be named as the 2018 Aurora Prize Laureate on June 10, 2018 in Armenia. The Laureate will receive US\$100,000 grant as well as the unique opportunity to continue the cycle of giving by nominating organizations that inspire their work for a US\$1,000,000 award.

end, said the Armenian premier. "In a conversation with me, the president of Artsakh (Karabakh) reaffirmed his determination to implement those agreements and it is imperative to enable him to do that," he added.

Pashinian's appeal followed serious concerns voiced by some politicians and public figures in Armenia. They warned that a destabilization of the political situation in Karabakh could tempt Azerbaijan to attack Karabakh Armenian positions along "the line of contact" around the disputed territory.

Gourdikians and Mankerians Honored at St. Gregory Armenian Church in Pasadena

PASADENA — Members and friends of St. Gregory Armenian Church in Pasadena gathered together on Saturday evening, April 28th to celebrate two sets of “Kind Hearts”: Hilda and Berge Gourdikian and Salpi and Viken Mankerian. The setting was Geragos Hall and the “Bright Lights” and Red Carpet were prepared for the entrance of the couples and their guests.

Father Sarkis Petyan, Pastor of St. Gregory Church, welcomed everyone and before giving the Invocation, spoke of the many gifts and kindnesses given by these extraordinary young people. He also noted that the mission of the church cannot be effective without the help and kindnesses of all of her members.

Over 200 guests were in attendance under the auspices of Arch Bishop Hovnan Derderian, Primate of the Western Diocese, who spoke of the exemplary and faithful service given by the two couples to their Parish and the Armenian Community at large. Also in attendance was California State Senator Anthony Portantino who presented each couple with a Certificate of Recognition. Attending with Portantino was his Field Director, Terri Mangiolu and husband, Hagop Mangiolu.

Dr. Kourken Matossian, former chairman of the Parish Council, was the Master of Ceremonies and introduced each couple by highlighting some of their accomplishments. Both Hilda and Salpi have worked tirelessly for many years on the Annual Ladies Society Fashion Show and Luncheon; Salpi as Chair of the Event and Hilda as Co-chair of the Boutique. Hilda has taught in the Sunday School for eighteen years and supports the Bone Marrow Project and many other com-

munity projects while Salpi has served as a member of the Ladies Guild of the Western Diocese, the Bone Marrow Project and other organizations which help Armenian people.

Berge currently serves as Vice Chair of the Parish Council and Chair of the Men’s Forum. As chair of the Forum, he secures outstanding speakers for monthly programs from a variety of areas such as the arts, business and government. Viken steps forward whenever he is needed and does not have the word “no” in his vocabulary.

Dr. Matossian introduced Armand and Jackson Gourdikian, sons of the Gourdikians, who spoke glowingly of the many ways their parents had supported and encouraged them in their activities inside and outside of the church. Next, Dr. Matossian introduced Tanya and Carina Mankerian who also spoke of how their parents had helped them plan and make choices and encouraged them in their many activities. Tanya and Armand have been involved in Sunday School and VBS activities while Jackson was a member of the ACYO and Carina will begin helping in the Sunday School in September.

Cocktails, dinner by Roberts Catering and a Silent Auction began the thoroughly memorable evening which included a well-received, surprise performance by MR.X who entertained the crowd with wonderful Italian and Armenian songs. Dancing followed.

Thanks and appreciation were extended to Flora Dunaian and Margaret Mgrublian and their committee who worked tirelessly to prepare “An Affair to Remember” for two deserving couples.

Submitted by Marguerite Hougasian

Armenia to Retain Close Ties With Russia

Continued from page 1

need to give more explanations, then we are going to do that.”

Russia closely watched the mass protests in Armenia sparked by former President Serzh Sarkisian’s attempt to extend his decade-long rule. In their public statements, Russian officials avoided taking sides in the standoff that led to Sarkisian’s resignation on April 23.

Pashinian has since repeatedly stated that he will not pull Armenia out of the Eurasian Economic Union and the Collective Security Treaty Organi-

zation. He assured Russian President Vladimir Putin on May 14 that Armenia will remain allied to Russia during his tenure.

Russia’s Deputy Foreign Minister Aleksandr Pankin said late last month that regime change in Armenia has not had a negative impact on Russian-Armenian relations. “The vector and the dynamics [of bilateral ties] remain the same,” he told the TASS agency.

Incidentally, Mnatsakanian discussed those ties with Russia’s new ambassador in Yerevan, Sergey Kopirkin, at a meeting held on Mon-

Armenian Church of the Holy Ascension Hosts New Primate of Eastern Diocese Fr. Daniel Findikyan

Seated, left to right, Archpriest Fr. Karekin Kasparian, Celebrant Fr. Mesrob Hovsepyan, Fr. Mesrob Dz. Vrt. Parsamyan, Primate Fr. Daniel Vrt. Findikyan, Vicar Fr. Simeon Apegha Odabashian, and Host Archpriest Fr. Untzag Nalbandian.

Standing, left to right, Deacon Thomas Dabakian, Fr. Diran Bohajian, Fr. Kapriel Mouradjian, Fr. Daniel Karadjian, Fr. Arakel Vardazarian, Fr. Abraham Malkhasyan, Fr. Gomidas Zohrabian and Seminarian Deacon Arman Galstyan.

By Deacon Allan Yeghia Jendian

TRUMBULL, CT — The Feast of the Ascension (Hampartzoum) was commemorated on Thursday, May 16, with a special Badarak celebrated at the Armenian Church of the Holy Ascension in Trumbull, Connecticut, the only Diocesan Parish named for the Holy Ascension,

The Badarak celebrated by Fr. Mesrob Hovsepyan of St. Gregory the Enlightener of White Plains, NY, was presided by the new Primate of the Eastern Diocese of the Armenian Church, the Very Rev. Fr. Daniel Vartabed Findikyan.

Hayr Soorp Findikyan expressed his happiness to be among brother clergy on such a holy occasion, as one of his first acts as Diocesan Primate. The day marked the ascent of our Lord Jesus Christ to heaven on the 40th day after His resurrection.

Holy Ascension parish priest, Archpriest Fr. Untzag Nalbandian, hosted the occasion. Priests participating were: the Very Rev. Fr. Simeon Apegha Odabashian, Diocesan Vicar; the Very Rev. Fr. Mesrob Dz. Vartabed Parsamyan, Diocesan Ministries Director; Archpriest Fr. Karekin Kasparian, Pastor Emeritus, St. Gregory the Enlightener of White Plains; Fr. Diran Bohajian, St. Leon of Fair Lawn, NJ; Fr. Daniel Karadjian, St. Stepanos of Elberon, NJ; Fr. Gomidas Zohrabian, St. George of Hartford, CT; Fr. Kapriel Mouradjian, Holy Resurrection of New Britain, CT; Fr. Arakel Vardazarian, St. Mary of Livingston, NJ; Fr. Abraham Malkhasyan, Holy Martyrs of Bayside, NY; Deacon Thomas Dabakian, Holy Ascension of Trumbull, CT; and Deacon Arman Galstyan, Seminarian, St. Nersess.

Parish’s 90th Anniversary of Establishment

The Armenian Church of the Holy Ascension of Trumbull is the only Armenian Church in America consecrated in

day. According to the Armenian Foreign Ministry, the minister expressed hope that the Russian-Armenian relationship will grow even closer.

the name of our Lord’s Ascension. The parish has a rich history dating back to the naming of an interim Board of Trustees in 1928 and the purchase of the Methodist Church on Barnum Avenue in Bridgeport, Connecticut.

The church was consecrated in the name of Soorp Hampartzoum (Holy Ascension) by the new Primate Bishop Ghevont Tourian on Sunday, June 14, 1931, two weeks after his arrival to the U.S., and the assumption of his post. He was assisted by Abp. Tirayre Der Hovannesian, the former Primate; Fr. Hovsep Dz. Vrt. Garabedian and Fr. Untzag Kazanjian in the consecration service.

This year the parish also celebrates its 40th anniversary of the move to Trumbull, with purchase of the Berean Baptist Church on Huntington Turnpike in 1978. It celebrated its first Badarak on February 24, 1978. The consecration of the sanctuary by Abp. Torkom Manoogian was held on May 27, 1984, with the participation of Fr. Levon Arakelian and Fr. Untzag Nalbandian, the former and new parish priest, respectively.

Dedicated Service—40th Anniversary of Ordination

Archpriest Fr. Untzag, ordained to the priesthood in 1978, is the eleventh priest serving Holy Ascension parish, assigned in January of 1984. During his tenure he has enhanced the sanctuary with the addition of side altars, a baptismal font, commissioned the paintings of 20 religious icons and replaced the Protestant style steeple with an Armenian motif belfry (zankagadoon). The Agahigian-Shirinian Hall and the Hairabedian-Mardigian Library and Conference Room were dedicated. The Church grounds were beautified with a Khachkar Monument, in memory of the Martyrs and Survivors of the 1915 Armenian Genocide, and an Armenian Alphabet Khachkar Monument. Der Hayr and Yeretgin Setta have served the Holy Ascension parish and its parishioners with love and dedication for 34 years.

Mnatsakanian is scheduled to visit Moscow and meet with Russian Foreign Minister Sergey Lavrov later this week.

Ժիրայր Լիպարիտեան. «Բոլորս Պետք է Ամեն Բան Անենք, որ Նիկոլ Փաշինեանը Յաջողի եւ Աւարտին Հասցնի Այս Գործը»

ԿԱՐԻՆԵ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՀՀ նորընտիր վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի ձեւավորած կառավարութեան, արտաքին քաղաքական մարտահրաւէրներէ եւ այլ հարցերի շուրջ գրոյցը՝ 1991-1997 թթ. ՀՀ նախագահի աւագ խորհրդական, պատմաբան, դիւանագէտ, պրոֆէսոր Ժիրայր Լիպարիտեանի հետ:

Կամ շանտաժին: Հետեւաբար, անհրաժեշտ է իսկապէս կեղերոնանանք հայաստանամէտ քաղաքականութեան վրայ եւ դրա հիման վրայ մտածենք, թէ այսօր ում հետ ինչ ենք անում: Կարծում եմ՝ Փաշինեանի այդ մտեցումը ճիշտ է, մենք պէտք է գործենք Հայաստանի շահի դիրքերից՝ անկախաբար, թէ միւսները իրար հետ ինչ յարաբերութեան մէջ են: Սա այն դէպքն է, երբ կարող ես մի հարցում արեւմտամէտ դիտուել, միւս հարցում ուսամէտ որակուել, բայց իրականում դու հայաստանամէտ ես, գործում ես Հայաստանի շահերի պաշտպանութեան դիրքերից: Ուրեմն Հայաստանի շահերի սահմանում կը դառնայ հիմնական աշխատանք, եւ այդ շահերը պիտի չսահմանուեն կարելիութիւններից անդին՝ որպէս փափաքների ցանկ:

Ռազմաբարձ Ղարաբաղեան հակամարտութեանը: Նիկոլ Փաշինեանը կազմում են Ղարաբաղի հարցում նոր կառավարութեան ուղեցիկը. Ղարաբաղի հարցը պէտք է լուծուի բանակցային ճանապարհով՝ Միսկի խմբի շրջանակներում, Ղարաբաղը պէտք է կրկին դառնայ բանակցային կողմ, պէտք է եռապատկել Արցախի միջազգային ճանաչմանն ուղղուած ջանքերը, էլ աւելի բարձրացնել Հայաստանի եւ Արցախի հանրապետութիւնների անվտանգութեան մակարդակը, Ատրպեյձ անի ներկայիս ռազմաշուկայ փոխադրուած մարտը բանակցութիւններում անհնարին են:

Դուք բազմիցս նշել էք, որ երկրորդ եւ երրորդ նախագահների օրօք գնալով նուազել են այս հարցում մեր այլընտրանքները: Նիկոլ Փաշինեանի այս դիրքորոշումը կարող է հաւակնել դառնալու այլընտրանք՝ Ղարաբաղեան հակամարտութեան հանգուցալուծման ճանապարհին:

Շատ դժուար է պատասխանել այդ հարցին՝ ամբողջութեան մէջ: Կան կէտեր, որոնց նկատմամբ կասկած չի կարող լինել, այլ կէտեր են թակալ են քննարկման, եւ չեմ կարծում, որ այստեղ կարող ենք այդ բոլոր քննարկումները անել: Կարող եմ ասել, որ ուժեղացնել ինչպէս՝ ՀՀ, այնպէս էլ ԼՂ ռազմական պատրաստութեանը, անշուշտ, շատ կարեւոր է, մանաւանդ նկատի ունենալով 2016 թ.-ի ապրիլեան պատերազմը:

Ատրպեյձանի հետտորաբանութեան հարցը մի քիչ այլ է. ամէն ղեկավար իր ներքին հարցերն էլ պիտի լուծի: Եւ իրենք՝ ատրպեյձանցիները դիտել են տալիս, որ մեր կողմից էլ այդ տեսակ հետտորաբանութիւն կայ: Մեր հետտորաբանութիւնը մենք արդար ենք համարում, իրենք էլ՝ իրենցը. դրա պատճառով բանակցութիւն սկսելը մտածելու բան է: Յստակ է, որ պարտուող կողմի հետտորաբանութիւնը աւելի լայնածաւալ ու ծայրահեղ է լինում: Սակայն այնքան դժուար չէ այդ հետտորաբանութեան վերջը տալը, եթէ տրամադրուածութիւն կայ լուրջ բանակցութիւնների համար համապատասխան միջոցներով, որոնց հիմնական բոլորս էլ միեւնոյն ենք: Ի վերջոյ, Ղարաբաղն ինքն էլ բանակցութիւնների համար համապատասխան միջոցներով է վարել, որոնց Հայաստանը չի մասնակցել:

Միւս հարցը, թէ Ղարաբաղը բանակցային կողմ պէտք է դառնայ, ընդհանուր առմամբ, ճիշտ է, բայց երբ եւ ինչպէս կարելի է դաշտողեցնել: Խնդիրը այն է, որ անպայման բոլորս էլ միեւնոյն սեղանի շուրջ նստենք ամէն անգամ. ի վերջոյ, Ղարաբաղն ինքն էլ բանակցութիւններ է վարել, որոնց Հայաստանը չի մասնակցել:

Բայց իրատեսակաւ համարում էք, որ Ղարաբաղը դառնայ բանակցային կողմ այսօրուայ պայմաններում:

Հնարաւոր է, եթէ ճիշտ ձեւը գտնենք: Ճիշտ ձեւը մտածենք եւ ժամանակի ընթացքում դա արդարացնենք ոչ միայն մեր, այլեւ միջազգային դատողութեամբ: Եթէ ուզում ենք արդիւնքի հասնել, պէտք է սկզբունքայինից անդին անցնել. անհրաժեշտ է (ա) նախ մեզ համար սահմանազօել ՀՀ-ի եւ Արցախի Հանրապետութեան միջեւ այդ բանակցութիւնների նկատմամբ մեր տարբերութիւնները լուծելու խնդիրը, եւ (բ) միջազգային հանրութեան համար յստակեցնել, թէ ինչ պիտի նշանակի, որ հայկական երկու կողմերն էլ մասնակցեն բանակցութիւններին՝ որպէս առանձին եւ լիբրալ կողմեր:

Յաւելեմ նաեւ, որ նոյնիսկ միջազգային հանրութեան համաձայնութեան պարագայում կը մնայ Ատրպեյձ անին համոզելը, որ իրենք էլ ընդունեն այն, ինչ բոլորս էլ փափաքում ենք: Դա այնքան էլ դիւրին չի լինելու: Ինձ հետաքրքրում է մի հարց. ԼՂ-ի հարցը լուծել կամ լուծելու ճանապարհին լինել: Եւ դա կը բխի եւ՝ ՀՀ-ի, եւ՝ Արցախի Հանրապետութեան շահերից: Կարեւորը արդիւնքն է: Չի կարելի սկզբունքների հետեւում թաքնուել՝ առանց պատասխանատուութիւն ստանձնելու դրա հետեւանքների համար: Դա կը նշանակի իրականութիւնից փախուստ տալ՝ հիմնուելով «ես իրաւունք ունեմ» կամ «իրաւունքն իմ կողմն է» վերացական, բարոյապէս՝ բարձր, սակայն իրականութիւնից կտրուած տրամաբանութեան վրայ:

Չեր կարծիքով բացի Փաշինեանի նշած այս կէտերից ուրիշ այլընտրանքային հնարաւորութիւններ կա՞ն այսօր խաղարկելու:

Այո, անպայման: ԵԱՀԿ Մինսկի խումբը քսան տարուց աւելի գործում է, երբեմն ԵԱՀԿ ներկայութիւնը օգտակար է եղել որոշ հարցեր պարզեցնելու, բայց ոչ հիմնական հարցերը լուծելու համար: Նոյնիսկ հրադադարը իրենց աշխատանքի արդիւնքը չէր: Այդ ուղղութեամբ առաջին քայլը յաջողեցրել է Ռուսաստանը, իսկ երկրորդը հանգրուանը՝ հրադադարը մշտական զինադադարի վերածելը, իրականացուել է Հայաստանի ու Ատրպեյձանի միջեւ ուղղակի բանակցութիւնների միջոցով (այդ

երկրորդ փաստաթուղթը եւ դրա հետ կապուած փաստաթղթերը քննարկուել են ԼՂ իշխանութիւնների կողմից, եւ ՀՀ-ն ստացել է նրանց հաւանութիւնը՝ իրենց ստորագրութեամբ):

Նոր այլընտրանքների համար, կարծում եմ, անհրաժեշտ է յաւելեալ դիւանագիտական միջոցներ ստեղծել: Մինսկի խմբի միջնորդները երբեք մեծ պետութիւններ են՝ Ֆրանսիան, ԱՄՆ-ը, Ռուսաստանը, ու նրանցից իւրաքանչիւրն իր սեփական շահերն ունի այս տարածաշրջանում եւ ընդհանրապէս: Ռուսի անհրաժեշտ է ստեղծել նաեւ այլ ուղիներ, որոնք կարող են դիւրացնել վերջնական դրական արդիւնքը: Կան պարագաներ, պահեր, եւ նոյնիսկ որոշ հարցեր, որոնք պահանջում են կողմերի միջեւ ուղիղ բանակցութիւններ կամ որոնց համար ուղիղ բանակցութիւններն աւելի արդիւնաւէտ կարող են լինել: Եւ պայման չէ, որ լինի նախագահների կամ արտգործնախարարների մակարդակով եւ այնքան էլ հրապարակային: Այսինքն՝ բանակցել առանց միջազգային միջնորդների եւ երբեմն էլ առանց մտահոգուելու, թէ ով ինչ է ասելու, երբ նրբագոյն հարցերի լուծման համար գաղափարներ ու կարելիութիւններ են քննարկուած:

Ասել եմ էլի. կարող է Ռուսաստանը, ԱՄՆ-ը եւ Ֆրանսիան աւելի լաւ ներկայացնեն մեր շահերը, քան մենք: Մենք՝ ասելով նկատի ունեմ եւ՝ Հայաստանին, եւ՝ Ղարաբաղին: Ատրպեյձանին: Իսկ նկատի ունենալով Մինսկի խմբի անկարողութիւնը որեւէ տեսանկյունի յաջողութիւն արձանագրելու հարցում, ի՞նչ էր լինելու տարբերութիւնը, եթէ Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի եւ ԱՄՆ-ի փոխարէն Մինսկի եռանախագահութեան անդամները լինէին ԵԱՀԿ անդամ Լիխտենշտէյնը, Լիւքսեմպուրգն ու Անդորան: Արդեօք այս վերջինները, կամ նոյնիսկ ոչ-պետական միջազգային կառույցներ, նուազ կարողութիւն ունեն բանակցութեան համար թղթեր պատրաստելու:

Գլխաւոր հարցը, սակայն այլ տեղ է: Գիտեմ, որ շատերը ՀՀ-ում եւ ԼՂ-ում կարծում են, թէ հարցը լուծուած է, եւ բանակցութիւնները պիտի լինեն միայն նրա համար, որ Ատրպեյձանը ստորագրի պարտութեան փաստաթուղթ եւ ընդունի այն, ինչը մեր կարծիքով արդէն վերջնական իրականութիւն է: 2016 թ.-ի ապրիլեան պատերազմը եւ այլ տարբեր փաստեր, ներառեալ՝ Պաքուի արտառոց հետտորաբանութիւնը, ցոյց են տալիս, որ մեր հաւատարմ բաւարար չէ, իսկ Ատրպեյձանին դա հաւատացնելը այնքան էլ դիւրին չէ:

Վարչապետը խօսել է նաեւ ՀՀ-Թուրքիա յարաբերութիւնների մասին՝ նշելով, որ ՀՀ-ն պատրաստ է երկու պետութիւնների յարաբերութիւնների հաստատմանը՝ առանց նախապայմանների, եւ որ Հայաստանը հաւատարիմ է մնում Հայոց ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման օրակարգին: Այս տրամադրութիւններով հնարաւոր համարում էք յարաբերութիւնների հաստատումը՝ առանց նախապայմանների:

Ցեղասպանութեան ճանաչու-

«Բոլորս Պետք է Ամեն Բան Անենք, որ Նիկոլ Փաշինեանը Յաջողի»

Շարունակուած էջ 13-էն

մը 1990 թ. Օգոստոսի 23-ին ընդունուած ՀՀ Անկախութեան մասին հռչակագրի կէտերից է, եւ ինդիքը չեմ տեսնում, որ Հայաստանը շարունակի սատար կանգնել Հայոց ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման գործին: Հարցն այն է, թէ ինչպէս ենք այդ ճանաչմամբ որոշում, այսպէս ասած, ով ում բարեկամն է: Նաեւ ինչպէս ենք այդ ճանաչումը արժեւորում, երբ դա կապուած է որոշ պետական ղեկավարների հետ, որոնք հիմնականում սրիկաներ են: Այս դէպքում խօսքը ԱՄՆ-ի մասին է: Այսինքն՝ եթէ Թրամփի պէս մէկը ճանաչի, ես գիշերը աւելի հանգիստ կը քնեմ: Պոմպեոյի պէս մէկը ճանաչի: Ինձ համար Յեղասպանութեան ճանաչումը միայն հայկական ակտ չէ, միջազգային ակտ է, մանաւանդ, երբ դա ոչ հայկական պետութիւնն է անում: Շատ աւելի նուրբ պիտի մօտենալ այդ միջազգային ճանաչման հարցին: Ես, օրինակ, պիտի չուզեմ, որ Թրամփը ճանաչէր մեր ժողովրդի դէմ գործուած այդ անարար ոճիւրը, երբ նա այնպիսի փորձանքներ է բերում ու տակաւին բերելու մեր բոլորի գլխին:

Յամենայնդէպս, Յեղասպանութեան ճանաչման հարցը շատ քիչ կապ է ունեցել Թուրքիայի հետ մեր յարաբերութիւնների կարգաւորման պարագայում:

Ինչ վերաբերում է ընդհանրապէս Թուրքիայի հետ յարաբերութիւններին, դրանք սրանից աւելի լաւ չեն լինելու մինչեւ Ղարաբաղի հարցը չլուծուի կամ լուծման համար լուրջ քայլեր չարձուեն: Արդէն գրեթէ 30 տարի ասում ենք՝ մենք պատրաստ ենք առանց նախապայմանների կարգաւորել այդ յարաբերութիւնները: Իսկ Թուրքերը պատրաստ չեն: Թուրքիան պատրաստ չէ առանց Ղարաբաղի հարցում փոքր-ինչ առաջխաղացման քայլեր տեսնելու այդ հարցը լուծել: Երկկողմ յարաբերութիւնների կարգաւորման համար Յեղասպանութեան ճանաչման հարցը կայ, սակայն դա չէ Թուրքիային խանգարող հարցը եւ չի եղել: Խնդիրը եղել է Ղարաբաղեան հակամարտութիւնը եւ Թուրքիան չի բարելաւելու յարաբերութիւնները մեզ հետ՝ մինչեւ Ատրպէյճանի հետ մեր յարաբերութիւնները Ղարաբաղի հարցով չսկսենք բարելաւել: Ճիշտ ենք համարում թէ ոչ, դա այդպէս է, եւ չեմ կարծում, թէ մօտ ապագայում փոխուելու է իրավիճակը:

Իրականութիւնը այն է, որ մենք Թուրքիայի, Ամերիկայի կամ Ռուսաստանի հետ կարող ենք խօսել, բայց չենք կարող նրանց փոխարէն որոշել, նրանց բացատրել իրենց շահերը կամ որպէս վահան գործածել այս կամ այն միջազգային օրէնքն ու սկզբունքը. դրա փորձերն արդէն արուել են շատ՝ առանց արդիւնքի: Այդ պետութիւնները մեծ ու ազդեցիկ են դարձել կամ մնացեալիս պարտադրելով իրենց շահերը պաշտպանող սկզբունքներ, կամ դրանք անտեսելով, կամ ոտնակոխ անելով, երբ դա իրենց պէտք է եղել: Տարիներ առաջ մի հաւաքի ընթացքում խօսեցի մի տարեց հիւսիս-եւրոպացի ղեկանազետի հետ եւ իրեն յիշեցրի ինքնորոշման սկզբունքի մասին, որը ԵԱՀԿ հիմ-

նարար փաստաթղթի՝ 1975 թ. Հելսինկեան եզրափակիչ ակտն էր: Նա ժպտաց եւ ասաց, որ ինքն անձամբ մասնակցել է այդ տեքստի պատրաստութեանը մի քանի տարի, եւ երբ Խորհրդային Միութեան հետ այդ սկզբունքի վրայ պնդել են եւրոպացիներն ու ամերիկացիները, իրենց մտքում կար «Արեւելեան Եւրոպան եւ ոչ Լեռնային Ղարաբաղը»: «Իսկ Կովկասը մեզ համար Եւրոպա էլ չէր», - ասաց նա:

Վարչապետ Փաշինեանի մտածածը ճիշտ է, եւ ինքը առաջինը չէ, որ այդպէս է մտածում: Արդէն երեսուն տարի համոզում ենք Թուրքիային, որ իր շահից է բխում այդ հարցը կարգաւորելը՝ անկախ ԼՂ հարցից, եւ չենք յաջողում: Մանաւանդ Թուրքիայի եւ նրա ղեկավարութեան ներկայ գարգացումների պայմաններում անհնար է դրական քայլ սպասել: Չենք էլ կարող սակել՝ սպասենք, մինչեւ ինչքաները գլուխները գայ: Մի լինի: Իմ կարծիքով՝ այժմ պէտք է աշխատել Ղարաբաղի հարցի լուծման ուղղութեամբ, եւ որեւէ լուրջ տեղաշարժի դէպքում հաւանական է, որ Թուրքիան փոխի Հայաստանի նկատմամբ իր վերաբերմունքը: Ինչպէս շատերս ասել ենք քանիցս՝ որքան ուշանա այդ լուծումը, այնքան ի վնաս մեզ է լինելու:

Այս օրերին արդէն նոյնքան եւ աւելի մտահոգիչ իրավիճակ կայ: Դա Նախիջևանի հարցն է: Թուրքիան կարող է աւելի ազդեցիկ քաղաքականութեան անցնել, եթէ մենք Նախիջևանում ընկնենք ատրպէյճանական ծուղակը եւ երկրորդ ճակատում ստիպուած լինենք մեզ պաշտպանել: Կմոռանանք, որ Նախիջևանի կարգաւորման համար միջազգային պայմանագրով է ամրագրուած: Կարսի պայմանագրով Թուրքիան՝ որպէս այդ պայմանագրի ստորագրող կողմ, իրաւունք ունի միջամտելու, եթէ որեւէ փորձ արուի Նախիջևանի կարգաւորման փոխելու, կամ Թուրքիան որոշի որ նման փորձի դէմ է կանգնած: Ճիշտ այն հիմունքներով, ինչպէս 1974 թ.-ին նա առիթը օգտագործեց Կիւրոսի հիւսիսային մասը գրաւելու համար:

-Արտաքին քաղաքականութեան մէջ յատուկ նշուել է նաեւ Իրանի մասին: Օրերս վարչապետը յայտարարեց, որ «Յայաստանը յատուկ նշանակութիւն է տալիս Իրանի հետ մեր յարաբերութիւնները ոչ մի պարագայում ուղղուած չեն որեւէ երրորդ երկրի դէմ»:

-Արաբացիները ճիշտ է մտածում: Իրանը ոչ միայն մեր հարեւանն է, այլեւ եղել է լաւ հարեւանը: ԱՄՆ-ի նախագահի որոշումը Իրանի վերաբերեալ սխալ է եւ հիմնուած չէ փաստերի վրայ: Այն, որ ԱՄՆ-ը դուրս է գալիս այդ միջուկային համաձայնագրից, հիմար քայլ է, որը չի կարող մեզ խանգարել, չպէտք է խանգարի:

Օրինակ, այս պարագայում հայաստանամէտ քաղաքականութիւն՝ նշանակում է անկախաբար թէ ում դէմ էս կամ ում հետ, դու որոշես, թէ քեզ ինչ է պէտք: Եւ այս հարցում մենք պէտք է լիովին դէմ լինենք Թրամփեան քաղաքականութեանը, ու բացատրենք մեր դիրքորոշումը՝ ինչպէ՞ս եւ ինչու՞:

1996 թ.-ին, Քլինթոնի ժամանակ, երբ ԱՄՆ-ի ճնշմաներով ընդունուեց Iran and Libya sanctions act-ը (ILSA), եւ Իրանի ու

Լիբիայի դէմ պատժամիջոցներ էին սահմանուել, եթէ չեմ սխալուում՝ 20 միլիոնից աւելի որեւէ ծրագիր Իրանի հետ, մանաւանդ էներգետիկայի ոլորտում, Ամերիկայի համար անընդունելի էր: Եւ որեւէ պետութիւն, որը 20 միլիոն տոլարից աւելի գործարքի մէջ մտնէր Իրանի հետ, սանկցիայի պիտի ենթարկուէր: 1995 թ.-ից արդէն էներգետիկայի ոլորտում մենք սկսել էինք լուրջ ծրագրեր իրականացնել Իրանի հետ՝ կապուած բնական գազի եւ էլեկտրաէներգիայի հետ: ԱՄՆ-ից, կարծեմ, փոխարտգործնախարարի մակարդակով մի պատուիրակութիւն ժամանեց Երեւան, որը փորձում էր մեզ համոզել, թէ պէտք է այդ գործարքներն իրականացնել, այլապէս Հայաստանը պատժամիջոցների կ'ենթարկուի:

Շատ լաւ յիշում եմ այդ հանդիպումը: Նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանը լսեց այդ փաստարկը եւ ասաց. «Դուք մեծ պետութիւններ էք՝ դուք էլ, Իրանն էլ, կարող էք այսօր կռուել, յետոյ հաշտուել, բայց մենք չենք կարող դրա հիման վրայ քաղաքականութիւն վարել: Դուք ինչ կ'ուզէք՝ արէք, ինչ սանկցիա կ'ուզէք՝ մեր դէմ կիրառէք, բայց Իրանը մեր հարեւանն է: Իրանը մեզ հետ լաւ է վարուել, մենք չենք կարող մեր յարաբերութիւնները այդպէս փճացնել հարեւան պետութեան հետ, որը մեզ համար կարեւոր պետութիւն է: Յետոյ, երբ ձեր յարաբերութիւնները կարգաւորուեն, մենք ի՞նչ ենք անելու»:

-Արտաքին քաղաքականութեան մէջ Նիկոլ Փաշինեանը կարելի էր եւ Չինաստանի ու ՉՈՂԿԱՍՏԱՆԻ հետ յարաբերութիւնները:

-Չինաստանը արդէն ամենակարեւոր պետութիւններից է, Ռուսաստանը՝ նոյնպէս, մանաւանդ մեզ համար: Բայց Չինաստանը միակն է, որ կարող է Թրամփեան այդպիսի քաղաքականութեան դէմն առնել: Չինացիները շատ նուրբ եւ հեռազնայ քաղաքականութիւն ունեն: Իսկ Հնդկաստանը գրեթէ նոյնքան կարեւոր պետութիւն է: Շատ ժամանակ չանցած արդէն այդ երկուսն էլ միջազգային ասպարէզում շատ պատասխանատու դեր են ստանձնելու: Չինաստանը արդէն հասել է դրան: Հնդկաստանը նոյնպէս կը հասնի: Միջազգային արեւմտամէտ համակարգը մնում է կարեւոր, բայց ոչ այլեւս տիրապետող: Ասիան գլուխ է բարձրացնում, նոյնիսկ Հարաւային Ամերիկան նման փորձեր է անում: Իսկ Թրամփը ամէն բան անում է, որ ԱՄՆ-ը կորցնի իր տեղը միջազգային ասպարէզում: Ոչ թէ իր նպատակն է, այլ իր արածների հետեւանքն է դա, երբ հաւատում է, որ ինքը փրկում է Միացեալ Նահանգները: Նա էլ գիրք չի կարդում ու պատմութեան մասին գիտէ այնքան, որքան՝ Քոչարեանը:

-Հասանք Սփիւռքին: Նոր կառավարութիւնը խօսում է հայրենադարձութեան մասին, վարչապետ Փաշինեանը աշխարհում սփռուած հայերին հրաւիրում է հայրենիքում ներգրուելու անելու, ապրելու, արարելու: Սփիւռքի մախարարն անգամ երկպալատ խորհրդարանի առաջարկ է անում:

-Սփիւռքի նոր նախարարի մօտեցումները, ընդհանուր առմամբ, շատ լաւ են. իրապաշտ եւ լինելի:

Երկպալատ խորհրդարանի մասին. սա ինձ համար մի քիչ անորոշ է: Ես այնպէս հասկացայ, որ երկրորդ, սփիւռքեան պալատը խորհրդակցական պիտի լինի եւ ոչ՝ որոշիչ, թէեւ դեռ յատակ մեկնաբանութիւնների չեմ հանդիպել: Ինձ համար շատ հետաքրքիր հարց է, բայց միւս կողմից՝ չեմ տեսնում դրա կարելիութիւնները: Օրինակ՝ ԱՄՆ-ի, Ֆրանսայի կամ Լիբանանի հայերը ինչպէ՞ս են որոշելու, թէ ինչ ձեւով են ընտրուելու իրենց ներկայացուցիչները այդ նոր պալատում: Այսինքն՝ այդպիսի ծրագիրը կարող է Սփիւռքի մէջ վերածարծել ինդիքներ, որոնք արդէն մարել էին կամ մոռացուել:

Սկզբունքօրէն գաղափարը լաւ է, սակայն ներկայիս պայմաններում դժուար իրագործելի է՝ առանց մեծ ցնցումներ առաջացնելու արդէն դիւրաբեկ եւ յաճախ ռեֆլեքսով գործող իրարամերժ սփիւռքեան կառույցների համար: Սփիւռքից ժողովրդավարական ձեւով նման պալատի ներկայացուցիչ-անդամներ ընտրելը շատ դժուար է, երբ այդ Սփիւռքի ամենամեծ համայնքներում չկան հովանի կազմակերպութիւններ, հաւաքական ներկայացուցչական մարմիններ եւ ընտրողական մեխանիզմներ: Թերեւս կայ բան, որ ես չեմ մտածել, բայց չեմ տեսնում, որ այսօր կարելի է նման պալատ ձեւաւորել՝ առանց նոր փորձանքներ ստեղծելու: Ի վերջոյ, ունեն իրենց ինստիտուցիոնալ շահերով կլանուած եկեղեցին, կուսակցութիւններ, միութիւններ եւ այլն, որոնք այսքան տարի յետոյ չեն կարողացել համայնքային կառույցներ ստեղծել՝ նոյնիսկ երբ փորձել են: Մի քանի համայնքներում յաջողել են Ապրիլի 24-ի կապակցութեամբ միացեալ մարմիններ ստեղծել, դա էլ երբեմն ժամանակաւոր ու պայմանական:

Նոյնիսկ եթէ այսօրուայ համար չէ նախարարի առաջարկը, այդ հարցը հիմա բարձրացնելն իսկ կարող է ժխտական հետեւանք ունենալ. բոլորն էլ կը սկսեն այդ ուղղութեամբ ռազմավարութիւն մշակել եւ այլն, մտածել ու դրանով գործել, կամ էլ՝ լրիւ անտեսել:

Թերեւս նախարարը մտածում է, որ Հայաստանը կարող է Սփիւռքում նման մարմիններ ու մեխանիզմներ ստեղծել: Բայց ո՞վ է դա անելու, նախարարութիւնը: Իսկ ո՞վ է պատասխանատուութիւն կրելու, եթէ այդ առաջարկը աւելի շատ ինդիքներ ստեղծի, քան լուծի: Ենթադրում եմ՝ նախարարն ինքն էլ ծանօթ է այդ բոլորին եւ լայն խորհրդակցութիւնների միջոցով ձեւը կը գտնի այդ հարցը լուծելու:

-Մի հարց, որը հետաքրքրում էր դեռեւս թաւշայլեղափոխութեան օրերին: Լուրեր կային, թէ այստեղից փորձում էին ուղղորդել Սփիւռքի մեծահարուստներին, որպէսզի նրանք Նիկոլ Փաշինեանի ընտրուելու դէպքում Հայաստանին աջակցութիւն չցուցաբերեն: Եղե՞լ է նման բան:

-Լսել եմ, որ այդպէս եղել է, թէեւ լսելը բաւական չէ: Սակայն հարց է ծագում. արդե՞օք հաւանական է: Կարծում եմ՝ հաւանական է: Լսածս այն էր, որ Հայաստանից սփիւռքի նախկին նախարարը եւ նոյնիսկ վեհափառը՝ Գարեգին Երկրորդը դիմել են Սփիւռքի ոչ

ՀԱՐԻՐ ՏԱՐԻՆԵՐ ԱՌԱՋ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

«Կուզեի տեսնել այս աշխարհի վրայ որեւէ ուժ, որ կարող է բնաջնջել այս սերունդը, այս փոքր ցեղին, որի պատմութիւնը վերջացած է եւ պատերազմները յաղթուած, կառոյցները փշրուած, գրականութիւնը կարդացուած չէ, երաժշտութիւնը լսուած չէ, եւ աղօթքները պատասխանուած չեն: Համարձակուեցէք բնաջնջել այս սերունդը, տեսէք, թէ կարող էք: Աքսորեցէ՛ք իրենց տներին դէպի անապատները, ձգեցէ՛ք առանց հացի եւ ջրի, այրեցէ՛ք նրանց տներն ու եկեղեցիները: Տեսէ՛ք, թէ անոնք ինչպէ՛ս պիտի վերածնունեն: Տեսէ՛ք, թէ անոնք ինչպէ՛ս կրկին պիտի խնդան: Երբ նրանցից երկուսը աշխարհի որեւէ ծայրում հանդիպեն, տեսէք, թէ մի Նոր Հայաստան չստեղծեն»:

ՌԻՒԼԻԸՍ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ՊՕՂՈՍ ԱՐՄԵՆԱԿ ԱԳԻՍԵԱՆ

Մայիս, Արմէն-Հայ ցեղի մղած բազում յաղթական ճակատամարտերի ամիս է, յաղթանակի բերկրանքի փառաբանման տօն է, Հայոց աշխարհում անկախութեան խրախճանքի ծիածանացած տօն է: Տարին էր 1918, ամիսը Մայիս, գարուն էր հազել Հայոց աշխարհը, նրա մեղմանուչ հովիտները եկել էին համբուրելու հայրենի շէնքերի այգիներին վառուած ծաղկացած լոյսը, նրա արտերի ցորեանի ծովակների հետ պար բռնում: Հայոց լեռների ձիւնոտ ջուրն էր երգելով վազում, հայերի հոգիներում վառուած էր նախնիների պատերազմի ու յաղթանակի աստուած՝ Վահագնի ոգու կրակը:

Մայիս, Հայոց բանակը, կամաւորական գնդերի քաջերի հետ, թաթարներին վռնտում էին Հայոց արեւելեան կողմն աշխարհից, կրակ գոյնեցրով Հայոց դրօշը ազատութեան ծիածան էր փռել շէնքերի վրայ: Մայիսի 8-ի, լոյս 9-ի առաւօտեան ճրագալոյսին, նորէն ճակատամարտ, Հայոց զօրքի ջոկատները գրոհում էին անմատչելի թուացող ժայռերի բարձունքներին բազմած Հայոց Շուրճի ոստանը ազատագրելու: Կրակ տեղում, սրտերի վրէժի հուրը կաթում թշնամու վրայ: Առաւօտ, արեգակն արդար լոյսի առաջին շողերով գրկել էր գէնքերը Հայոց, յաղթանակի ցնծութեան ջահեր վառել մարտիկների սրտերին: Փախաւ թաթարը, դեռ պիտի փախնէր, պիտի վռնտէին շատ հեռուներ՝ մինչեւ Մայր Արաքսի ափեր, իրենց գէնքերը հովացնելու նրա պաղ ջրերում: Չթողեցին Հայոց զինուորին հասնելու Կուր գետ, որի միւս ափից ազնուագարմ Արտաշէս հայկազուն արքան, Ալլան Սաթեմիկի մէջքն օղակելով, Հայոց աշխարհին թագուհի էր բերել:

Տասնրկու րոպէս անառջ, չորս հարիւր յիսուն մէկ թուականի Մայիսին, Մամիկոնեան ցեղից քաջն Վարդանը, վասն հայրենեաց, վասն հաւատքի ճակատամարտել պարսիկ հօր տիրակալին դէմ: 66 հազար աշխարհազօրային գունդերով, Արտազոլ գաւառի Աւարայրի դաշտի Տղմուտ գետի ափերին պատերազմել էր իրենց հաւատը Հայոց աշխարհին պարտադրող Պարսից թագաւորի զօրքի դէմ: Կուրում ընկել էր Վարդանը: Եղբոր որդի Վահանը՝ ապստամբել տիրակալի դէմ, տեղական կռիւներով պարտադրել արքային 484 թ. դաշինքով ազատ խօսքի ու հաւատի իրաւունք շնորհել իրենց:

1914 թուականի Օգոստոսի 1-ին, «Անտանտ» դաշինքի պետութիւններ՝ Ֆրանսա, Անգլիա, Ռուսաստան պատերազմ Քառեակի պետութիւններ՝ Գերմանիա, Աւստրո-Հունգարիա, Թուրքիա, Բուլղարիայի դէմ: Պատերազմը վերածուեւ «Համաշխարհային Առաջին Պատերազմ»-ի: Մոլորակի մարդիկ կռիւ էին անում, յօշոտում

իրար, կործանում իրենց իսկ աշխատանքի արարումը: Մարդ, սպանում իր նմանին, երկրներ ոչնչացնում, հնարում նոր-նոր գինատեսակներ, վատնում հարիւր երկրիտն տուլարներ, որով անապատները կը ծաղկէին, կը վարդանային, մարդիկ կուշտ կը քնէին: Հեռու արեւելքից վռնտել էին անօրէն, անարգ ցեղախումբի մարդկանց: Թուրքիկ լեզուով խօսելու համար, «Թուրք» էին յորջորջել իրենց, սպաննել, հայրենագրել, տարագրել հազար-հազար տարիների «Ար» աստուծոյ Արմէն-Հայ արարչական մարդկանց: Օ՛հ, եթէ Թուրքը չլինէր, Արմինա երկիրը կը լինէր աշխարհի քաղաքակրթութեան օրրանը:

Ռուսաստան ուզում էր տիրել Արեւմտեան Հայաստանին ու Պոսֆոր-Տարտանելի նեղուցներին: Ռուսաստան, Թուրքիա Կովկասեան ճակատում կեդրոնացրել էին խոշոր զօրաբանակներ: Կովկասեան ճակատ, հայեր յոյս էին փափայել Հայաստանի ազատագրմանը, Ռուսական բանակին զինուորագրուել էին երկու հարիւր հազար արի Արմէն- հայեր: Կազմաւորուել էին կամաւորական չորս շոկատներ՝ առաջինի հրամանատար Անդրանիկ Օզանեան, երկրորդինը Դրաստամատ Կանաեան, երրորդինը Համազասպ Սրվանձուեանց, չորրորդինը Քեռի (Արշակ Գակաֆեանը), յետոյ էլ հինգերորդինը Վարդան (Սարգիս Մեհերապեան) վեցերորդինը Արշակ Զանփոլատեան, (նրա գոհուելուց յետոյ Գրիգոր Ավշարեանը, նրա գոհուելուց յետոյ էլ Հայկ Բժշկեանը): 1914 թուականի վերջին սկսել էին պատերազմական գործողութիւնները, 1915 թ. Յունուար ամսին Սարիղամիշի շրջանում ծաւալուած մարտերում թուրքի բանակը կրել էր խալտարակ պարտութիւն, նրա 90 հազար զինուորներից իրենց մահը գտել էին 78 հազար զինուոր:

1916 թուականին, Ռուսաց թագաւորի զօրքը, Հայկական կամաւորական ջոկատների հետ արշաւում դէպի Հայք-եր, Յունուարին գրաւել էր զրոււմը, Ապրիլին Տրապիզոնը, Մայիսի սկզբին Վասպուրականը, առաջինը Անդրանիկի կամաւորական ջոկատի մարտիկներն էին մտել Տուշպա-Վան, սատարել նրա Այգեաստան թաղում կուռի ելած Արմին-հայերի փրկութեանը: Գնացել էին Վանայ-Բզնունեաց ծովի կգեակի տաճար, Հայոց գէնքի փառքին աղօթք մրմնջել, նրա որմերի քարերին դրոշմած խաչերը գգուել, քարացած Գագիկ արքայի արցունքները սրբել: Արամ Եկարեանն էր զինուորական մարմնի ղեկավարը, քաղաքականը Հայկակ Կոստեանը, ինքնապաշտպանութեան մարտերում կարեւոր դերակատարութիւն էր ունեցել Արամ Մանուկեանը, ապա նշանակուել Վասպուրականի ժամանակաւոր վարչութեան նահանգապետ: Ռուսական բանակի կազմում Հայկա-

կան կամաւորական ջոկատները մասնակցել էին Արեւմտեան Հայաստանի տարածքի նուաճմանը: Հայկական ջոկատները ազգային բանակի վերածելը կանխելու համար 1916 թուականի կազմալուծել էին նրանց, վերածել հինգ հրաձգային գումարտակների, ներառել ռուսական բանակի կազմում: Նահանջում էր ռուսական յաղթական բանակը, խորամանկել էին, որ իբր էնվէրի գլխաւորած թուրքական բանակը հակադրաձեռն էր սկսել, չէ... ցարական Ռուսաստանը երբէք չուզէր հայեր իրենց իսկ բնօրրանում նորէն պետականութիւն ստեղծէին:

1917 թ. սկզբին երկրում ցոյցեր, գործադուլներ, արեւմտեան ռազմաճակատում աննպաստ իրավիճակ, Մարտի 2-ին Նիկոլա Բ. հրաժարել էր գահից: Երկրում ստեղծուել էր ժամանակաւոր կառավարութիւն: Ապրիլի 26-ի հրամարդով, Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրուած շրջանների կառավարումը յանձնուել նրան, գերագոյն կոմիսար նշանակուել գեներալ Պ. Աւերեանովը, տեղակալ Յակոբ Զաւրիեանը: Այն բաժանուել էր էրզրումի, Վանի, Խնուսի շրջանների, մօտաւորապէս 400 հազար զաղթականներ վերադարձել արեւելեան կողմն Հայոց աշխարհի:

Գերմանիա-Համբուրգ, մասն «Մեծ Արեւելք» օթեակի արտակարգ նիստ, Լենինի հետ յեղափոխութիւն իրականացնելու համար, բանկիր Յակով Շիֆիին յանձնարարուել էր Ռուսաստան ուղարկել Տրոցկուն, նրան յատկացնել 20 միլիոն տոլար (ներկայ արժույթով 320 միլիոն տոլար), բացի դրանից նրան 10, իսկ Լենինին 15 միլիոն տոլար «Գրպանի ծախս»: Բուլղերիկները, Նեւս գետում խարսխած Աւերոար նաւից մի քանի արկ արձակել «Զմեռային Պալատ»-ի կողմը: Այդ արկերը որոտաձայն ազդարարում աշխարհին եւս մի «Չարի Կայսրութեան» ծնունդը:

Անդրկովկասում կազմաւորուել էր՝ «Անդրկովկասեան Կոմիսարիատը» օրէնսդիր մարմինը՝ Մէյմ-ը: Բուլղերիկեան իշխանութիւնը Ռուսաստանում տարածելու համար Լենինը «Քառեակ Միութեան» հետ կնքել Բրեստ-Լիտուսկի» ստորագրուցիչ պայմանագիր, թուրքերը տիրացել Կարս, Արտասան նահանգներին: Ռուս զինուորը ռազմաճակատը լքած տուն վերադառնում, թուրքերի դէմ մենակ մնացել հայերը: Թուրքերի առաջխաղացումը կանխելու համար Հայոց ազգային խորհուրդը ձեւաւորել էր բանակային կորպուս, հրամանատար նշանակուել՝ զօրավար Թովմաս Նազարպեկեանը, իսկ կոմիսար՝ Դրոն: Կորպուսը բաղկացել էր 1-ին ու 2-րդ դիվիզիաներ՝ Արեշեանի ու Սիլիկեանի, երրորդ զօրաբաժինը՝ Անդրանիկի հրամանատարութեամբ, որը բժիշկ Զաւրիեի ջանքերով «Գեներալ-մայորի» աստիճան էր ստացել: Կորպուսի կազմում էին նաեւ Գնդապետ Ղորղանեանի հեծեալ գունդը, տեղական գունդեր ու գումարտակներ:

Թուրքեր գրաւել էին էրզրումը, Խնուսը, Ալաշկերտը ու Աւերիզամիշը, առանց կուռի յանձնուել էր Կարսը, նրա միջնաբերդում անձնասպան եղել նրա նահանգապետ՝ գնդապետ Ղորղանեանը: Ալեքսանդրապոլսում հայկական զօրաբաժինը թուրքի զօրքին դիմադրել այնքան, մինչեւ քաղաքի բնակչուլթիւնը կարողանար փախչել: Հայկական կորպուսի զօրագունդերը կուռուելով նահանջել

դէպի Երեւան: Մայիսի 21-25 ին թուրքերը հասել էին Ղարաքիլիսա, միւս կողմից Բաշ Ապարան, Մարտարապատ:

Գեներալ Մովսէս Սիլիկեան, Սպարապետ Թովմաս Նազարպեկեան, ազգային խորհուրդի թեյադրանքով ներկայացել էին Հայոց կաթողիկոսին, նրա ապահովութեան համար առաջարկել հեռանալ Մայր աթոռից, որովհետեւ որոշուած է Երեւանն ու էջմիածինը յանձնել թուրքերին ու հաշտութիւն կնքել, հակառակ դէպքում ապաւինել Կոտայքի ու Սեւանի բարձունքներին, պաշտպանուել վերջին ուժերով: Կաթողիկոս Գեւորգ Ե. ընդվզել էր, կարգադրել Արարատեան երկրի բոլոր վանքերի ու եկեղեցիների գանգերի դողանջներով համազգային տազնապ ազդարարել, Մայր տաճարի բեմից այսպէս խօսել ժողովուրդի հետ.

«Ազգ Հայոց, թուրքը գալիս է կոտորած ու աւէր փռելով: Հայոց զօրապետները Հայոց հայրապետին առաջարկում են փախուստի դիմել, Մայր աթոռ էջմիածինը, մեր սրբարանները, Հայ ժողովուրդը ու հայրենի երկրի վերջին կտորը յանձնել թուրքին: Ո՛չ եւ ո՛չ, ես չեմ լքի մեր նախնիների աւանդուած Մայր աթոռը: Թուրքը չի կշտացել մեր ժողովուրդի արեւմտեան կէսով: Մեր պատմութեան անցեալ դարերը լիքն են քաջութեան օրինակներով, իր ինքնութեան համար պայքարելով մեռնում որպէս հատիկը ցորեանի, ապա հատիկի մահով նոր կեանքեր են ծնում: Մահերով, կոտորածներով մեր կենսագրութիւնը չի ունեցել վերջին վերջակէտ: Ինչո՞ւ ազգովին չբարձրանանք թշնամու դէմ»:

Պատրաստ ենք ելնելու, վեհափառ տէր, գոչել էին դահլիճի տարբեր կողմերից:

Մայիսի 21-ին թուրքերը գրաւել էին Մարտարապատ գիւղը, նրա եկաթուղային կայարանը: Սարտարապատեան ռազմաճակատի հրամանատար Դանիելյեկ Փիրումեան նախապատրաստել էր դուշմանին յարուածելու ծրագիր: Ճակատի կեդրոնում դասաւորել իր հօրեղբոր որդի Պողոսպեկ Փիրումեանի հրաձգային հինգերորդ գունդը, ճակատի աջ ու ձախ կողմերին զօրաջոկատների խմբերը ու կամաւորական գունդերը, երկաթգծից հարաւ տարբեր զօրական գունդեր ու հեծեալ խմբեր: Դուշմանի երթը դէպի Պարսկաստան ու Բաքու շարժուելը արգելակելու համար կարգադրել էր խորտակել Արաքս գետի երկու կամուրջները: Հայոց ճակատը պատրաստ էր հակադրաձեռնել, էջմիածին ու շրջակայ վանքերի կղերականները հայրենասիրական քարոզներ կարդացել, որոնցից ոգեւորուած Հայ գինուորը պիտի գնար սխրանքի:

Այգաբացին, էջմիածինի ձեւմարանի տեսուչ Հայագէտ Եպիսկոպոս Գարեգին Յովսեփեանը ելոյթ էր ունեցել Պողոսպեկ Փիրումեանի գնդի առաջ, դարաբաղցիներից կազմուած այդ զօրախումբը կնքել «Մահապարտների Գունդ»:

«Դուք կանգնած էք թուրքերի սուր անկեան դէմ, ասել էր, ձեր վրայ պիտի առնէք նրանց յարուածի ծանրութիւնը, դուք պիտի փշրէք այն ու առաջ շարժուէք, այդ ձեր պարտքն է մեր մահամերձ ազգի առաջ, մահապարտներ էք, միայն յաղթանակով պիտի նուաճէք ձեր ապրելու իրաւունքը»:

Մայիսի 22-ին, «Մահապարտ»

ՀԱՐԻՐ ՏԱՐԻՆԵՐ ԱՌԱՋ

Շարունակուած էջ 15-էն

ների Գունդ»-ը մահ էր սփռել Սարտարապատ գիւղն ու կայարանը նուաճած թուրքի զօրքին: Հրետանային ռմբակոծութիւնից յետոյ նրանց դէմ շարունակ էր «Մահապարտների Գունդ»-ը, բաց դաշտում դիմադրութեան չսպասող թուրք ասկերանները կոտորուած էին անսպասելի յարուածներից, խուճապահար փախչում էին, մինչեւ երեկոյ չէին կարողացել կարգի բերել զօրքը, դիմադրելու Հայ վրիժառուներին: Երեկոյան դէմ, գունդի մարտիկները նուաճել էին Սարտարապատ գիւղը ու կայարանը, ամբողջ ճակատով նահանջել էր թուրքի զօրքը: Առաջին յաղթանակը յուսադրող ու ճակատագրական եղել:

Յաղթանակը խանդավառութիւն անաջացրել Երեւանում, Արարատեան նահանգում: Վանի Արամ Մանուկեանի գլխավորութեամբ՝ օգնութիւն էին կազմակերպել կոտորների, նրանց ապահովել պարենով ու զինամթերքի պաշարով: Աշխարհագորը համալուծում էր նոր ջոկատներով: Յաղթանակով ոգեւորուել էր նաեւ նախօրեակին անձնատուական տրամադրութիւն ցոյց տուող զենեքալ Մովսէս Սիլիկեանը, «Հայեր, շտապեցէ՛ք հայրենիքն ազատելու» ասել էր:

Թուրքի դէմ վճռական կռիւր տեղի էր ունեցել Մայիսի 26-ին՝ Աւարայրի ճակատամարտի նոյն օրը: Այդ գուզադիպութիւնը շանթել էր զօրավար Փիրումեանի հոգին, հաւատացել, որ նախախնամութիւնն էր այն պարգեւէլ Հային, լուսաբացին Մասիաներ առաջ խնդրել էր զինուորների հոգիներին ճախրէին Աւարայրի նահատակներ հոգիների լոյսը:

Գիշերը, առաւօտեան մարտը ծրագրելու ատէն Փիրումեանը հեռախօսով դիմել էր զենեքալ Սիլիկեանին իր տրամադրութեան տակ դնել իր գնառուգի ջոկատը: Թոյլուութիւն ստանալուց յետոյ կազմակերպել էր հրետանային մարտկոցով աջ թեւից շրջան կատարել, յաջորդ օրը յայտնուել թշնամութիւնքում: Նրա նպատակն էր հրետանային անսպասելի համազարկով թրքական զօրագնդում խուճապ առաջացնել, ապա յարուածել նահանջողներին: Բաշ-Ապարանում Դրօի զօրքերը ջախջախել էին թուրքերին, զօրավար Նժդէհ Ղարաքիլիսայի մարտերում ետ շարտել թուրքական բանակը, Սարտարապատի ճակատը կարող էր խափանել Երեւանը նուաճելու թրքական

ծրագիրը: Փիրումեանը Շնէուրին էր յանձնել մարտի ղեկավարութիւնը, կարգադրել կռիւր վարել այնպէս, ինչպէս որոշել էին, ինքը գնացել կոտորների կողմը: Շնէուրը, հրամանատարական կէտից տեսել զօրքի առջեւից ճերմակ նժուգի վրայ դէպի թուրքերի դիրքեր սլացող՝ կարմիր վերարկու հագած Փիրումեանին, թշնամութիւն լաւայի նման առաջ շարժուող զօրամասը, թիկունքից նրանց դիրքերին որոտացող հրանոթները, սարսափ ու մահ պատճառել թշնամուն: Կարմիր կրակ թափուել նրանց վրայ, սարսափը փոխուել խուճապի, փախչում էր թուրքը, լքելով ռազմամթերք, իրենց վիրաւորներին ու սպանուածներին:

Մայիսի 27-ին, Գառնեցի Մակեդոնի ու Թուրքիկ Յովսէփի հեծեալ ջոկատները դիրքեր էին գրաւել Արաքսի ափին, նրանք խնդիր ունեցել կասեցնելու թշնամութիւնը խաղաղացումը: Արաքս կայարանից արեւելք նոր յարձակման անցած թուրքերի դէմ կանգնած էին՝ Պերեկրյոսովի պարտիզանական խմբերը: Այնտեղից հիւսիս թրքական դիվիզիայի դեմ ճակատում էին Պողոսպէկ Փիրումեանի զնդի գումարտակները, նրանց թիկունքում Կարսի ու Իգտիրի գունդերը: Ճակատի կեդրոնական մասում Մահապարտների հինգերորդ զնդի առաջին ու երրորդ գումարտակները թուրքերի Տարտանէլեան դիւիզիայի սնափառ զնդերին հալածել, փախել էին այն գունդերի մնացորդները, որոնք 1915 թուականին ջախջախել էին դաշնակիցների ափհանած զօրքին: Պանդուխտի հեծեալ ջոկատը հետապնդում էր ռազմի դաշտից փախած թուրքին: Գնդապետ Պերեկրյոսովի պարտիզաններն մարտերով առաջ էին գնում, թուրքերը ոչ թէ նահանջում, այլ ճողոպրում էին, լքում դիրքերը:

Մայիսի 27-ին, ռազմաճակատի հրամանատար Մովսէս Սիլիկեան հեռագրով զեկուցել «Թիֆլիսի Ազգային Խորհուրդ»-ին, որ եռօրեայ մարտերից յետոյ Սարտարապատի ուղղութեամբ թուրքերը թեւերից շրջանցուած ու ջարդուած են եւ ետ շարտուած բոլոր դիրքերից, Հայոց զօրքերը հետապնդում են նրանց: Զօրավարը հաղորդել նաեւ, որ Բաշ Ապարանի ուղղութեամբ, երկօրեայ մարտերից յետոյ, Մայիսի 27-ին, թուրքի զօրքը ջախջախուած ու ետ է շարտուած:

Հայոց զօրքը հետապնդում էր թշնամուն: Թուրքը փախչում էր

նրան հալածող Հայ զօրքի առաջ, մօտիկ երեւում էին Ալեքսանդրապոլի բերդի աշտարակները: Բաթումից հասած Հրեա-Թուրք զօրավար Վեհիպ փաշան տեսել իր իրենց զօրքի անփառունակ պարտութիւնը: Ոգեւորուել էր Հայ ժողովուրդը, յաղթանակ թուրքի դէմ, պետական ինքնուրոյնութիւնը կորցնելուց յետոյ Հայը առաջին անգամ յաղթում թշնամուն, յաղթում թուրքին, իրենց ամենադաժան թշնամուն: Սարտարապատում ու Բաշ Ապարանում ջախջախուած զօրքի թուրք ղեկավարները Բաթումում զինադադար առաջարկել: Թիֆլիսի «Հայոց Ազգային Խորհուրդ»-ի ներկայացուցիչները ընդունել էին նրանց առաջարկութիւնը, Հայոց զօրքին կարգադրել գէնքը ցած դնել, սպասել խաղաղութեան դաշնագրին:

Սարտարապատի ճակատամարտը համեմատում են 451 թուականին Տղմուտ գետի ափին Արտազու գաւառի Աւարայրի դաշտում Պարսկաստանի դէմ մղմուած Հայ ժողովուրդի կռուի հետ: Այդ երկու ճակատամարտերում էլ Հայը յաղթելու կամքով կռուել է թշնամութեան դեմ ուժերի դէմ: Աւարայր, Պարսից արքունիքին համոզել, որ Հայը իր ազատութիւնն ու ազգային ինքնութիւնը պաշտպանելու համար պատրաստ է մեռնելու, Սարտարապատը ապուցուցել որ Հայ ժողովուրդը կարող է յաղթել նաեւ մեծաքանակ թշնամուն: Սարտարապատը փրկեց Հայուն վերջնական բնաջնջումից, այն դարձաւ նրա վերածնունդը:

Երեք տարի առաջ, 1918

թուականից առաջ՝ կոտորակուած Հայ ազգի «Երկու Հոգին» հանդիպեցին, նոր Հայաստան շինեցին, նրա պահպանուած թանկագին արիւնից Սարտարապատի հերոս ժողովուրդն է ծնուել, նրա երաժշտութիւնը աշխարհն է լսում, նրա գրականութիւնը աշխարհի լեզուներով կարդացուած, նրա մտքից յառնած գիտութեան լոյսը աշխարհներ ճառագում:

Հայոց Ազգային Խորհուրդը ժողովի նստել, աշխարհին յայտարարել Հայոց պետականութեան վերածնունդը: Ահա այդ յայտարարութիւնը, որը ընդունուել է Մայիսի 28-ին հրապարակուել 30-ին.

«Անդրկովկասի քաղաքական ամբողջութեան լուծումով եւ վրաստանի ու Ատրպէյջանի անկախութեան հռչակումով ստեղծուած նոր դրութեան հանդէպ Հայոց ազգային խորհուրդն իրեն յայտարարում է Հայկական գաւառների գերագոյն ու միակ իշխանութիւն: Որոշ ծանրակշիռ պատճառներով թողնելով մօտիկ օրերը կազմել Հայոց ազգային կառավարութիւն, Ազգային խորհուրդը ժամանակաւորապէս ստանձնում է կառավարական բոլոր ֆունկցիաները՝ հայկական գաւառների քաղաքական եւ վարչական դէպք վարելու համար:

1918 թ. մայիսի 30,
ԹԻՖԼԻՍ
ՀԱՅՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ»

Պ.Լ. - Սարտարապատի ճակատամարտը շարադրելուց օգտուել եմ Բագրատ Ուլուբաբյանի ԶՐՈՒՅԱՐԱՆԻ ցիւրքերից

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՈՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly
 Enclosed a check for (one year)
 * \$50,00 * \$100,00 (first class) for USA
 \$ 125,00 (Air Mail) for Canada.
 \$ 250,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----
 Address: -----
 City: ----- State: ----- Zip Code: -----
 Country: -----
 Tel: ----- Email: -----

MARONIAN

INSURANCE SERVICES

Since 1975, we have proudly served our community's insurance needs.

CA Insurance Lic. #0C99815

WELCOME HOME & AUTO INSURANCE

Along with all of our other *Trusted Insurance Services*

We will shop you with over 20 A-rated companies to find the best fit for your needs and budget.

CALL US FOR A PERSONALIZED QUOTE

(818) 500 9305

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱՌԱՋԻՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ
1918-2018

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Յունիս 24, 2018
Երեկոյեան ժամը 7ին

PASADENA CITY COLLEGE / SEXSON AUDITORIUM
1570 E Colorado Blvd, Pasadena, CA 91106

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝
Գագիկ Բաղալեանի
Սալբի Մայիլեանի
Յարուք Յակոբեանի
Համազգայինի «Անի» Պարախտունքի
«Զուարթնոց» Պարախտունքի
Համազգայինի «Սայաթ Նովա» Երգչախումբի
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ

ՀՈՎԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

